

Makalenin Türü : Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi : 02.05.2025

Kabul Tarihi : 07.07.2025

 <https://doi.org/10.29029/busbed.1689645>

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLI AYRIMCILIĞINA İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Emrah APAK¹

ÖZ

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin pozitif ve negatif tutumlarının ne düzeyde olduğu ve yaşlı ayrımcılığına etki eden faktörlerin neler olduğunun incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında Bingöl Üniversitesinde öğrenim gören farklı bölümlerden öğrenciler seçilmiştir. Araştırmaya toplam 398 katılımcı dâhil edilmiştir. Araştırma kapsamında, araştırmacı tarafından hazırlanan sosyo-demografik bilgi formu ile Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği (PNYAÖ) kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, katılımcıların pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığına ilişkin puanlarının olumlu olduğu görülmüştür. Ayrıca, eğitim görülen bölüm, daha önce yaşlı birey ile aynı evde yaşamış veya yaşıyor olmak, ileride yaşlı anne veya baba ile aynı evde yaşamayı istemek faktörlerinin yaşlı ayrımcılığı puanları üzerinde anlamlı etkisinin olduğu bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, Yaşlı ayrımcılığı, Pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığı

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, eapak@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4392-6757>

Article Type : Research Article

Date Received : 02.05.2025

Date Accepted : 07.07.2025

<https://doi.org/10.29029/busbed.1689645>

EXAMINING THE ATTITUDES OF UNIVERSITY STUDENTS TOWARDS AGISM

Emrah APAK¹

ABSTRACT

This study aims to examine the level of positive and negative attitudes of university students towards agism and the factors affecting agism. Within the scope of the research, students from different departments studying at Bingöl University were selected. A total of 398 participants were included in the research. Within the scope of the research, the socio-demographic information form prepared by the researcher and the Positive and Negative Agism Scale were used. According to the findings obtained from the research, it was seen that the scores of the participants regarding positive and negative agism were positive. In addition, it was found that the department, having lived or living in the same house with an elderly individual, and the wish to live in the same house with older parents in the future had a significant effect on agism scores.

Keywords: Older people, Agism, Positive and negative agism

¹ Asst. Prof., Bingöl University, Faculty of Science and Letters, epak@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4392-6757>

1. GİRİŞ

Son yüzyılda devam eden modernleşme süreci, gerek dünyada gerek Türkiye’de de insan yaşamının her yönünü değiştirmiştir. Bu dönüşümün sonucunda geleneksel olarak “bilge” olarak görülen yaşlılar, modern dünyanın ekonomi temelli değerleri doğrultusunda, hayatı yavaşlatan ve ekonomik açıdan bir “yük” olarak algılanmaya başlanmıştır. Tarihsel süreç boyunca, hem dünyada hem de Türkiye’de yaşlılara yönelik bakış açısının değiştiği söylenebilir. Antik Yunan’ı inceleyen Gilleard (2007), bu dönemde yaşlıların toplumda değişmez bir otorite figürü olarak kabul edildiğini ortaya koymuştur. Buna karşılık, Cuddy ve Fiske (2002), günümüz Amerika’sında yaşlıların artık bilge değil, daha çok kırılgan bireyler şeklinde görüldüğünü belirtmektedir. Benzer bir dönüşümün Türkiye’de de yaşandığı ifade edilebilir. Ceylan (2015), yaşlıların artık Türkiye’de bir değer olmaktan ziyade sorun olarak algılanmaya başlandığını öne sürmektedir. Ona göre, bu dönüşüm modernleşme süreciyle ilişkilidir; geleneksel tarım toplumlarında bilgi ve deneyimleriyle saygı gören yaşlılar, modernleşmeyle birlikte ekonomik bir perspektiften ele alınmaya başlanmış, emeklilikle birlikte iş piyasasından uzaklaşmış ve statü kaybına uğramıştır. Apak ve Aka (2020) yaptıkları çalışmada, Türkiye’de 1937’den günümüze kadar olan yazılı medyada yaşlılara olan bakış açısının olumludan olumsuzla doğru dönüştüğünü bulmuşlardır. Bu düşüncenin temelini oluşturan modernleşme kuramı, yaşlı kişilerin azalmaya devam eden statüsünü, geleneksel toplumlardan modern toplumlara geçişle açıklamaktadır (Cuddy & Fiske, 2002).

Yaklaşık 50 yıl önce, yaş önemli bir sosyal sorun olarak ortaya çıkmıştır. O zamandan bu yana, 60 yaş ve üzeri yetişkinlerin dünya çapındaki nüfusu en hızlı büyüyen yaş grubu haline gelmiştir. (Levy & Macdonald, 2016). Yaklaşık 50 yıl önce “yaş ayrımcılığı” Robert N. Butler’ın 1969 yılında kaleme aldığı dönüm noktası niteliğindeki bir makalede “ciddi bir ulusal sorun” olarak tanımlanmıştır. Butler, yaş ayrımcılığını “bir yaş grubunun diğer yaş gruplarına yönelik önyargısı” ve “yaşlanmaya karşı kişisel bir tiksinti ve hoşnutsuzluk; güçsüzlük, ‘işe yaramazlık’ ve ölüm korkusu” olarak tanımlamıştır. Butler, tanımını genişleterek “yaş ayrımcılığı sorununun birbirinden ayırt edilebilir; ancak birbiriyle ilişkili üç yönü olduğunu” belirtmiştir: 1) Yaşlılara, yaşlılığa ve yaşlanma sürecine karşı, yaşlıların kendi tutumları da dahil olmak üzere, önyargılı tutumlar; 2) yaşlılara karşı ayrımcı uygulamalar; ve 3) genellikle kötü niyet olmaksızın, yaşlılar hakkındaki basmakalıp inançları sürdüren kurumsal uygulamalar ve politikalar” (Levy & Macdonald, 2016). Palmore, yaş ayrımcılığı ile ilgili çalışma yapan diğer önemli isimlerden birisidir. Palmore (1990) benzer şekilde yaş ayrımcılığını “bir yaş grubunun lehine veya aleyhine olacak şekilde önyargı ya da ayrımcılık” olarak tanımlamıştır. Yaş ayrımcılığına ilişkin yapılmış farklı çalışmalarda da tanımlamalar yapılmıştır. Iversen vd. (2009), yaş ayrımcılığını kronolojik yaşları nedeniyle yaşlanan insanlara yönelik olumlu ya da olumsuz kalıp yargılar, önyargılar veya ayrımcılık şeklinde tanımlamış; Ayalon ve Tesch-Römer (2018) ise yaşlılığın bireysel ve toplumsal düzeylerde gerçekleşen karmaşık ve genellikle olumsuz inşası olarak tanımlamışlardır.

Her yaştan insanın hayatını etkileyen yaş ayrımcılığı (Ayalon & Tesch-Römer, 2018), genellikle kişinin kendisine yöneliktir ve örtük olabilir. Yaş ayrımcılığı, olumlu veya olumsuz olabilir ve yaşlılarla olan etkileşimleri şekillendirdiği düşünülmektedir. Yaşlı yetişkinlerin hayatları boyunca olumsuz yaş ayrımcılığı mesajlarını içselleştirdikleri ileri sürülmektedir. Bu da hem kendilerine hem de çevrelerindeki diğer kişilere bakışlarını etkilemektedir (Levy 2001; Levy & Banaji 2002). Yaş ayrımcılığı; iş yeri, kamusal alanlar, mağazalar, sağlık kurumları gibi hayatın farklı alanlarında bulunabilmekte ve yaşlı kişiye mental ve fiziksel sağlık açısından zarar verebilmektedir (Nelson, 2019). Yaş ayrımcılığı, genellikle negatif yönlüdür ve yaşlı insanlara zarar verebilmektedir; çünkü kalıplaşmış yaşçı inançlar, yaşlı kişinin kendisinden beklenen şekilde davranmasına yol açabilmektedir (Ayalon & Tesch-Römer, 2018). Yaşlanan her insanın, hayatının bir noktasında yaş ayrımcılığının hedefi olması muhtemeldir ve yaş ayrımcılığı diğer ayrımcılık türlerinden farklıdır. (Palmore, 2001). Yaş ayrımcılığı diğer ayrımcılık türlerine göre daha çok kurumsallaşmıştır ve bu nedenle bireyler bunun bir ön yargı ya da ayrımcılık olduğunu fark etmemektedirler (Ayalon & Tesch-Römer, 2018). Dolayısıyla, yaş ayrımcılığı halk arasında ve araştırmacılar tarafından da fark edilmemiştir. (Nelson, 2016).

Dünyadaki yaşlı nüfus oranının artması ile birlikte yaş ayrımcılığı birçok araştırmacı tarafından incelenmeye başlanmıştır. Bu çalışmalar, yaşlıların hangi alanlarda ayrımcılık ile karşılaştıkları, diğer yaş gruplarının yaşlılara yönelik ayrımcı tutumlarının nasıl olduğu ve bu tutumların hangi faktörler tarafından belirlendiğine yöneliktir. Merodio vd. (2024), yaşlılara yönelik sağlık hizmetlerinde karşılaşılan ayrımcılığı incelemiş ve yaşlı kadınların diğer sağlık personelleri tarafından ayrımcılığa maruz kaldıklarını ortaya koymuşlardır. Yaşlı çalışanların, çalışma ortamında maruz kaldıkları ayrımcılığı ele alan Chen vd. (2024), yaşlı hemşirelerin çalışma ortamlarında, becerileri ve yeterliklerine ilişkin olumsuz tutumların var olduğunu, bu durumun yaşlı hemşirelerin sağlık ve refahlarını etkilediğini bulgulamışlardır. Farklı yaş gruplarının yaşlılara yönelik ayrımcı tutumlarını inceleyen çalışmalara göre, kişilerin yaşlılara yönelik tutumları çeşitli faktörlere göre değişmektedir. Bu faktörler; yaşlılığın zihindeki imajı (Kim & Nam, 2024), yaşlılığa yönelik bilgi, yaşlılarla olan etkileşim, aynı evde yaşlılarla birlikte yaşıyor olmak (Guimaraes vd., 2024; Kim & Nam, 2024), yaşlanma kaygısı, ölüm korkusu (D’hondt vd., 2024) şeklindedir. Türkiye’de de benzer şekilde son yıllarda yaş ayrımcılığına ilişkin aynı doğrultuda yapılmış çalışmaların sayısı artış göstermektedir. Genellikle farklı yaş gruplarının yaşlılara yönelik

ayrımcı tutumlarının incelendiği bu çalışmalarda; yaşlılarla geçirilen zaman (Özkan-Bayrakçı & Girgin-Büyükbayraktar, 2025), tutum düzeyi (Güngör ve Borazan, 2021), eğitim düzeyi (Hendekçi & Altay, 2021), öğrenim görülen bölüm (Pekesen vd., 2021), mesleki değerler (Köse-Tosunöz, 2022), yaşlılara ilişkin alınan eğitim (İrmak, 2022) gibi durumlar incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutum düzeylerini belirlemek ve bu tutumlara hangi faktörlerin etki ettiğini incelemek amaçlanmıştır. Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin bölümlere göre yaşlı ayrımcılığını ölçmesi ve hangi bölümlerde ayrımcılığın daha yüksek olduğunu anlamak ve buna yönelik önlem almak açısından önemlidir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma Bingöl Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin yaş ayrımcılığı düzeylerini bazı faktörlere göre inceleyen betimsel türde ilişkisel tarama kullanılarak yapılmıştır. Katılımcıların sosyo-demografik bilgileri, yaşlı bireyler ile olan ilişkileri yaş ayrımcılığının nasıl farklılaştığını ele alan temel faktörlerdir. Bununla birlikte, farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin, bölümlerine göre yaş ayrımcılıklarının nasıl farklılaştığı da incelenmektedir.

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini 2024–2025 eğitim öğretim döneminde Bingöl Üniversitesinde eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında, Sosyal Hizmet, Hemşirelik, Dil ve Edebiyat, Beslenme ve Diyetetik, Psikoloji, İş Sağlığı ve Güvenliği, Moleküler Biyoloji ve Genetik, Mühendislik bölümlerinden toplam 398 katılımcıya ulaşılmıştır. Yalnızca gönüllü olarak katılım sağlamak isteyen öğrenciler araştırmanın çalışma grubuna alınmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları ve Süreci

Veriler, araştırmacı tarafından, gerekli etik kurul izinleri alındıktan sonra, 2024-2025 Bahar dönemin, Şubat-Mart aylarında toplanmıştır. Katılımcılar tarafından formun doldurulması yaklaşık 10 dakika sürmüştür. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden katılımcılara, araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi formu ile Yurttaş ve Sarıkoca (2018) tarafından geliştirilen Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği (PNYAÖ) kullanılmıştır. Tüm katılımcılar, araştırmaya başlamadan önce bilgilendirilmiş onam formunu okuyup onaylamışlardır.

PNYAÖ: Yurttaş ve Sarıkoca (2018) tarafından geliştirilen ölçek, kişilerin yaş ayrımcılığı tutumlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Ölçek, 5'li likert şeklinde hazırlanmış ve toplam 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yaş ayrımcılığının iki boyutu olan pozitif ve negatif yaş ayrımcılığı incelenmektedir. Bu nedenle 3,4,5,6,8,11,15,16,19,22 nolu maddeler ters kodlanmaktadır. Ölçek iki boyuttan oluşmaktadır. İlk boyut "Pozitif Yaşlı Ayrımcılığı", 13 maddeden oluşmakta, bu boyuttan alınan puanlar 13-65 arasında değişmektedir ve alınan puanlar yükseldikçe yaşlılara yönelik olumlu tutum da yükselmektedir. İkinci boyut olan "Negatif Yaşlı Ayrımcılığı" 10 maddeden oluşmakta ve alınan puanlar 10-50 arasında değişmektedir. Puan yükseldikçe, yaşlılara yönelik negatif tutumlar azalmaktadır. Ölçeğin güvenilirliğini gösteren Cronbach Alfa değeri 0,801 şeklinde bulunmuştur. Mevcut çalışmada ise Cronbach Alfa değeri 0,821 olarak elde edilmiştir.

Araştırma kapsamında, araştırmanın etik boyutunun tamamlanması amacı ile Bingöl Üniversitesi Yayın Etiği Kurulu'ndan gerekli etik izin alınmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Veri toplama aşamasının ardından, veriler SPSS 22 paket programı ile analiz edilmiştir. Analizler yapılmadan önce, verilerin normallik dağılımına bakılmıştır. Kolmogorov-Smirnov testi ile araştırma verilerinin normal sınırlar içerisinde olduğu görülmüş, akabinde parametrik testler uygulanmıştır. İki seçenekli bağımsız değişkenler ile ölçek puanları arasındaki farkı belirlemek amacı ile T-Testi analiz yapılmış, diğer bağımsız değişkenler için ise One-Way Anova analizi yapılmıştır.

3. BULGULAR

Çalışmaya katılan katılımcıların demografik bilgileri şöyledir: Katılımcıların %77,4'ü kadın, %22,6'sı erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 22,7'dir. Öğrencilerin %21,9'u birinci sınıf, %15,8'i

ikinci sınıf, %32,9'u üçüncü sınıf ve %29,4'ü dördüncü sınıfta öğrenime devam etmektedirler. Katılımcıların %77,6'sı çekirdek aile yapısı, %20,4'ü geniş aile yapısı ve %2'si parçalanmış aileye yapısına sahip olup, çoğunlukla il merkezlerinde yaşamaktadırlar (%52,8). Çalışmaya katılan öğrencilerin yaşlılar ile olan ilişki durumuna bakıldığında, katılımcıların %43,5'inin yaşlı bir birey ile aynı evde daha önce yaşadığı veya yaşamaya devam ettiği görülmektedir. Katılımcıların %88,4'ü ileride yaşlı anne babası ile aynı evde yaşayabileceğini belirtmiştir.

Tablo 1.*Katılımcıların PNYAÖ Puan Düzeyleri*

Yaşlı Ayrımcılığı Ölçek Puanları	N	Min-Max	Toplam	Ss
Pozitif	398	13-65	46,45	9,81
Negatif	398	9-45	33,78	5,39

Araştırmaya katılan bireylerin PNYAÖ ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin değerler Tablo 1'de gösterilmektedir. Buna göre, katılımcıların PNYAÖ ölçeğinin Pozitif Yaşlı Ayrımcılığı alt boyutundan aldıkları puanları 46,45, alınan en düşük puan 13, en yüksek puan ise 65 olmuştur. Negatif Yaşlı Ayrımcılığı alt boyutundan alınan puan ise 33,78, en düşük puan 9 ve en yüksek puan 45'tir.

Tablo 2.*Katılımcıların Demografik Değişkenlerine Göre PNYAÖ Puanları***Fark**

Değişkenler	Kategoriler	N	PNYAÖ Pozitif (Top.-S.S.)	PNYAÖ Negatif(Top.-S.S.)	
Cinsiyet	Erkek	90	44,94-12,29	33,94-5,11	
	Kadın	308	46,89-8,93	33,74-5,47	
			p=,096 t=-1,667	p=,744 t=,328	
Sınıf	1. Sınıf	87	45,40-9,46	34,13-4,78	
	2. Sınıf	63	46,66-9,93	33,82-5,57	
	3. Sınıf	131	47,76-9,37	32,81-5,52	
	4. Sınıf	117	45,66-10,40	34,58-5,47	
			p=,250 F=1,376	p=,065 F=2,426	
En Çok Yaşanılan Yer	Köy	89	45,72-11,89	33,70-5,82	
	İlçe	102	46,84-8,66	33,29-5,65	
	İl	210	46,57-9,45	34,05-5,07	
			p=,716 F=,334	p=,449 F=,697	
Aile Tipi	Çekirdek	309	46,79-9,09	34,10-5,32	
	Geniş	81	45,40-11,75	32,62-5,47	
	Parçalanmış	8	43,87-14,60	33,25-6,27	
			p=,396 F=,928	p=,087 F=2,454	
Bölüm	1.Sosyal Hizmet	158	47,81-8,68	32,79-4,59	1-8
	2.Dil ve Edebiyat	32	46,25-12,65	33,78-5,01	3-8
	3.Hemşirelik	67	48,25-6,44	34,95-5,66	
	4.Beslenme ve Diyetetik	12	44,16-8,96	35,83-4,23	
	5.Psikoloji	29	44,00-8,77	34,44-4,50	
	6.İş Sağlığı ve Güvenliği	24	47,66-13,04	32,75-9,06	
	7.Mol. Biyoloji ve Genetik	64	43,87-10,99	34,68-5,47	
	8.Mühendislik	12	38,13-13,98	33,91-6,08	
			p=,005 F=2,976	p=,063 F=1,931	
Yaşlı ile Yaşama Durumu	Evet	173	47,70-9,93	33,80-5,92	
	Hayır	225	45,49-9,62	33,77-4,95	
			p=,026 t=2,236	p=,957 t=,055	
İlerde Yaşlı ile Yaşama İsteği	Evet	352	46,77-9,96	34,20-5,13	
	Hayır	46	44,02-8,19	30,58-6,26	
			p=,041 t=2,08	p=,000 t=3,75	

Katılımcıların yaşlılara yönelik ayrımcılık düzeyleri üzerinde anlamlı etkisi olan değişkenler ilişkisiz örneklem için t testi ile incelenmiştir (Tablo 2). Katılımcıların cinsiyetlerinin yaşlı ayrımcılığının pozitif ve negatif alt boyutları üzerinde bir etkisinin olup olmadığını anlamak amacıyla yapılan ilişkisiz örneklem için t testinde, pozitif ve negatif alt boyut puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bu durumda cinsiyetin yaşlı ayrımcılığı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Katılımcıların yaşlı ayrımcılığı ölçeğinden aldıkları puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Katılımcıların pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığı puanları arasında fark, sınıf durumuna göre tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmıştır (Tablo 2). Test sonunda sınıf düzeylerine göre katılımcıların puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlenmiştir. Yani, katılımcının sınıf düzeyine göre yaşlılara yönelik ayrımcı tutumları arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı ifade edilebilir. Katılımcıların yaşadıkları yer ve aile türlerine göre, pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığı puanları arasındaki fark incelenmiştir. Yine bu değişkenlere göre de katılımcıların pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Katılımcıların bölümlerine göre yaşlı ayrımcılığı puanları incelenmiştir. Buna göre, sosyal hizmet bölümünde öğrenim gören öğrencilerin puanları ($\bar{X}=47,81$) ve hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin puanları ($\bar{X}=48,25$) ile mühendislik bölümü öğrencilerinin puanları ($\bar{X}=38,13$) arasında anlamlı farkın olduğu, bu farkın sosyal hizmet bölümü lehine olduğu görülmüştür. Sosyal hizmet bölümünün yaşlı ayrımcılığına ilişkin puanlarının, mühendislik bölümüne göre daha olumlu olduğu söylenebilir.

Katılımcıların daha önce yaşlı biri ile aynı evde yaşamış olmanın yaşlı ayrımcılığının pozitif ve negatif alt boyutları üzerinde bir etkisinin olup olmadığını anlamak amacıyla yapılan ilişkisiz örneklem için t testinde, daha önce yaşlı ile yaşamış olanlar ($\bar{X}=47,70$) ile yaşamamış olanların ($\bar{X}=45,49$), pozitif alt boyut puanları arasında anlamlı farkın olduğu ancak negatif alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Pozitif alt boyut puanları arasında bulgularan anlamlı farkın, daha önce yaşlı birisi ile yaşamış olanlar lehine olduğu görülmektedir. Yani, yaşlı birisi ile yaşamış olmanın, pozitif yaşlı ayrımcılığı tutumlarına etki ettiği söylenebilir.

Son olarak katılımcıların ileride yaşlı anne baba ile aynı evde yaşama durumlarına göre yaşlı ayrımcılığı üzerinde bir etkisinin olup olmadığını anlamak amacıyla yapılan t testinde, hem pozitif ve hem negatif puan ortalamalarında anlamlı farkın olduğu görülmüştür.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı tutumları düzeyi ve bu düzeylere etki eden faktörlerin neler olduğu incelenmiştir. Türkiye’de artan yaşlı nüfus dolayısıyla önem kazanmaya başlayan yaşlı nüfus ve yaşlılar ile olan ilişkiler yapılan araştırmalarda da ele alınmaya başlamıştır. Ancak ifade edilmelidir ki, yaşlı nüfus oranı Türkiye için henüz gelişmiş ülkelere kıyasla düşük kalmaktadır. Gelişmiş ülkelerde %20 dolaylarında bulunan yaşlı nüfus oranı, Türkiye’de %10,6 düzeyindedir (TÜİK, 2024). Fakat, ilerleyen yıllarda yaşlı nüfus oranı hızla artarak gelişmiş ülkeler seviyesine yaklaşacağı öngörülmektedir. Dolayısıyla, henüz ciddi düzeyde bir sosyal sorun haline gelmediği, ekonomik yapı üzerinde ciddi etkilere sahip olmadığı, bu nedenle ayrımcılık açısından da henüz dezavantajlı olmadığı ifade edilebilir. Bununla birlikte, yapılan farklı çalışmalar Türkiye’de yaşlılığa yönelik algının geçmişe kıyasla olumsuz yönde seyrettiğini ortaya koymaktadır. Örneğin Apak ve Aka (2020) 1930 ila 2017 yılları arasında kapsayan gazete haberlerinde geçen yaşlılara yönelik ifadelerin, günümüze doğru olumludan olumsuza doğru farklılaştığını göstermişlerdir. Bu verilerden hareketle, diğer yaş grupları arasında yaşlı ayrımcılığının varlığını saptamak ve bunun hangi faktörler ile bağlantılı olduğunu anlamak önem kazanmaktadır.

Bu çalışmada, yaşlı ayrımcılığına yönelik üniversite öğrencilerinin pozitif ve negatif algıları incelenmiş, katılımcıların pozitif yaşlı ayrımcılığı alt boyutundan aldıkları puanın $46,45 \pm 9,81$ olduğu görülmüştür. Negatif yaşlı ayrımcılığı alt boyutundan alınan puan ortalaması ise $33,75 \pm 5,39$ olarak gerçekleşmiştir. Bu oranlar üniversite öğrencileri arasında yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumların genel olarak olumlu olduğunu göstermektedir. Apak ve Aka’nın (2020) çalışması ile birlikte düşünüldüğünde, yaşlılara ilişkin genel tutumun olumsuz olmakla birlikte, bu tutumun henüz yaş ayrımcılığı boyutuna varmadığı ileri sürülebilir. Yapılan başka çalışmalar da diğer yaş gruplarının yaşlılara yönelik ayrımcı tutumlarının düşük düzeyde olduğunu, genel anlamda yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutumların var olduğunu bulgulamışlardır (İrmak, 2023; Güngör & Borazan, 2021; Kırca vd., 2023; Köse-Tosunöz, 2022; Yelboğa, 2020). Bununla birlikte, yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutumların genel literatüre göre daha düşük bulunduğu kısıtlı sayıda çalışmalar da bulunmaktadır. Koçak ve Şimşek-Keskin (2024), lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, böyle bir sonuca ulaşmışlardır. Bu durum, lise öğrencilerinin eğitim müfredatları ve henüz aileleri ile birlikte yaşamaya devam ediyor olmaları ile açıklanmıştır.

Katılımcıların demografik özelliklerine göre PNYAÖ'den aldıkları puanların ortalamaları incelendiğinde, katılımcıların cinsiyet durumları, sınıf düzeyi, en çok yaşanan yer, aile tipi değişkenlerine göre PNYAÖ'nün her iki alt boyutunun puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Katılımcıların bölüm durumlarına göre bakıldığında, Sosyal Hizmet ve Hemşirelik bölümlerinin Mühendislik bölümünde okuyan öğrencilere göre pozitif yaşlı ayrımcılığı puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Sağlık sınıfına mensup bölümlerin müfredatlarında yaşlılık dönemine ilişkin dersler bulunmaktadır. Özellikle Sosyal Hizmet bölümünün müfredatı ve temel mesleki ilkeleri ele alındığında, sosyal hizmetin insana değer verme odaklı bir meslek olduğu, müfredatında da doğrudan yaşlılık dönemi ile ilgili derslerin yoğun olduğu görülmektedir. Sosyal Hizmet öğrencileri ile yapılmış başka çalışmalarda da (Ceylan & Sevgili, 2023; Işık & Türk, 2023) benzer şekilde sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlılara yönelik ayrımcı tutumlarının olumlu yönde olduğu bulgulanmıştır. Yapılan çalışmalara bakıldığında, çalışmaların genellikle hemşirelik, yaşlı bakımı gibi sağlık sınıfına mensup olan bölüm öğrencileri ile yapıldığı ve sonuçların genellikle olumlu olduğu görülmektedir (Tayaz & Koç, 2022; Karadağ vd., 2012; Altay & Aydın, 2014; Güngör & Borazan, 2021; İşcan-Ayyıldız & Evcimen, 2018).

Yaşlı birey ile aynı evde yaşamış veya yaşıyor olmak, yaşlılara yönelik pozitif algıları artırmaktadır Özkan-Bayrakçı ve Girgin-Büyükbayraktar (2024). Birçok yaşlılık kuramı, gençlerin yaşlılara yönelik bakış açılarının neden olumsuz olduğunu açıklamaya çalışmaktadır. Geri çekilme, etiketleme, alt kültür gibi kuramlar farklı yorumlar getirmektedir. Örneğin etiketleme kuramı, diğer yaş gruplarının yaşlıları sınıflandırarak, onlara ona göre davrandıkları ve yaşlıların da zamanla bu davranış kalıplarına göre hareket ettiklerini anlatmaktadır (Akçay, 2013). Modernleşme ile birlikte yaşlı nüfusunun artışı, geniş ailelerin yerini çekirdek ailelere bırakması yaşlılara bakışın da değişimine yol açmıştır. Dolayısıyla, yaşlı bireyler ile geçirilen zamanın azalmasının yaşlılara yönelik pozitif tutumların azalmasına yol açtığı söylenebilir. Mevcut çalışmada, yaşlılar ile zaman geçirmiş olan kişilerde yaşlılara yönelik olumlu tutumlarının daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Bu çalışmaya benzer şekilde literatürde yer alan farklı çalışmalarda da yaşlı kişiler ile birlikte yaşamış olan kişilerin yaşlılara yönelik tutumlarının daha olumlu yönde olduğu görülmektedir (Güven vd., 2012; Ünal vd., 2012; Pekesen vd., 2021). Ayrıca Özkan-Bayrakçı ve Girgin-Büyükbayraktar (2024) yaptıkları deneysel çalışmada, yaşlılar ile 4 hafta boyunca vakit geçiren gençlerde yaşlılara yönelik tutumlarında olumlu ve anlamlı farklılıkların meydana geldiğini ortaya koymuşlardır. Bu veriye benzer olarak, hem mevcut çalışmada hem literatürde (Pekesen vd., 2021; Kaçan vd., 2018) ilerde yaşlı kişi ile birlikte yaşama isteği olan kişiler, ilerde yaşlı ile birlikte aynı evde yaşamak istemeyenlere göre yaşlı ayrımcılık puanlarının anlamlı düzeyde daha olumsuz olduğu da görülmektedir.

Yaşlı ayrımcılığı, günümüz dünyasında özellikle kent yaşamı ve modernleşme ile birlikte daha sık üzerinde durulan bir konu haline gelmiştir. Günümüzün üretim ve tüketim odaklı anlayışında, hayatta bir kenara çekilerek üretim sisteminin dışına çıkan yaşlılar, toplum tarafından artık yük olarak görülmekte, süreç ilerledikçe ayrımcı tutumlara maruz kalma ihtimalleri artmaktadır. Henüz yaşlı nüfus oranı yüksek olmayan; ancak ilerleyen süreçte artış gösterecek olan Türkiye için, ayrımcılık konusunun ne düzeyde olduğu ve hangi faktörlere göre değiştiği irdelenmelidir. Mevcut araştırma, gençler arasında henüz yaşlılara yönelik olumsuz tutumların yüksek olmadığını, aksine düşük seviyelerde olduğunu göstermektedir. Literatürde yer alan diğer çalışmaların da benzer yönde olduğu görülmektedir. Bu nedenle yaşlı ayrımcılığına ilişkin çalışmaların süreç içerisinde devam ettirilmesi gerektiği, bu durumun değişiklik gösterip göstermediği, buna göre önlemlerin neler olması gerektiği devamlı olarak incelenmelidir.

Mevcut çalışmada da yaşlılara yönelik ayrımcılık düzeyinin düşük olduğu, bununla birlikte yaşlı ayrımcılığına etki eden faktörlerin neler olduğu ele alınmıştır. Yaşanılan yer, cinsiyet, aile türü, sınıf düzeyi, yaş gibi faktörlerin yaşlı ayrımcılığı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte; Sosyal Hizmet ve Hemşirelik bölümlerinde öğrenim görüyor olmak, daha önce yaşlı ile birlikte yaşamış olmak, ilerde yaşlı biri ile yaşamayı istemek faktörlerinin yaşlı ayrımcılığı üzerinde anlamlı düzeyde etkisinin olduğu görülmüştür.

Bu faktörler ele alınarak, toplumda yaşlı ayrımcılığının önüne ilerleyen yıllarda geçebilmek amacıyla, gerek üniversitelerde, gerek yazılı ve görsel medyada, yaşlılara yönelik kalıp yargıların önüne geçebilecek unsurların yer alması önerilebilir. Her bir bireyin yaşlı ile yaşamasının artık mümkün olmamasından dolayı, en azından üniversite seviyesinde yaşlılığa ilişkin hususların yer aldığı derslerin müfredata eklenmesi veya üniversite düzeyinde öğrencilerin huzurevi gibi kuruluşları ziyaret etmeleri önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akçay, C. (2013). "Yaşlılık: Kavramlar, kuramlar ve yaşlılığa hazırlık.", 2. Baskı, İstanbul: Kriter Yayınevi (2011).
- Altay, B., & Aydın, T. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 12(1), 11-18.
- Apak, E., & Aka, V. (2020). Medyada yaşlı temsillerinin 87 yıllık dönüşümü: Cumhuriyet Gazetesi örneği 1930-2017. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 13(1), 19-26.
- Ayalon, L. ve Tesch-Römer, C., (2018). Introduction to the section: ageism—concept and origins. *Contemporary Perspectives on Ageism*, 1-10.
- Ceylan, H. (2015). Sosyal değerden sosyal soruna yaşlılık. H. Ceylan (Ed.). *Modern Hayat ve Yaşlılık*. (ss. 25-53). Ankara: Nobel Kitap.
- Ceylan, H., & Sevgili, A. (2023). Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığı Tutumlarının Belirlenmesi: Şırnak Üniversitesi Örneği. *Turkish Studies-Economics, Finance, Politics*, 18(1).
- Chen, C., Shannon, K., Napier, S., Neville, S., & Montayre, J. (2024). Ageism directed at older nurses in their workplace: A systematic review. *Journal of clinical nursing*, 33(7), 2388-2411.
- Cuddy, A. J., ve Fiske, S. T., (2002). Doddering but dear: Process, content, and function in stereotyping of older persons. T. D. Nelson (Ed.). *Ageism Stereotyping and Prejudice Against Older Persons*. Cambridge: The MIT Press. (pp. 3-26).
- D'hondt, S., Agrigoroaei, S., Aujoulat, I., & Degryse, J. M. (2025). Factors related to benevolent and hostile ageism among paramedical students. *Gerontology & Geriatrics Education*, 46(1), 131-147.
- Gilleard, C., (2007). Old age in Ancient Greece: Narratives of desire, narratives of disgust. *Journal of Aging Studies*, 21, 81-92.
- Guimarães, M. B., Pinto, L. D. R., Bulgarelli, A. F., Machry, R. V., Pivetta, H. M. F., & Marchini, L. (2024). Ageism in dental students—a multicentric study in southern Brazil. *Special care in dentistry*, 44(6), 1751-1758.
- Güngör, S., & Borazan, N. (2021). Yaşlı bakım ve paramedik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumları. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 14(1), 19-26.
- Güven, Ş., Muz, G. U., & Ertürk, N. E. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı değişkenlerle ilişkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2), 99-105.
- Hendekci, A., & Altay, B. (2021). Bir aile sağlığı merkezine başvuran bireylerin yaşlı ayrımcılığı tutumlarının değerlendirilmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 24(4), 429-435.
- Irmak-Yaşar, H. S., (2022). Gerontoloji Bölümü Öğrencilerinin Yaşa Dayalı Ayrımcılığa (Ageism) İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. *Senectus*, 1(1), 105-123.
- Işık, A., & Türk, A. (2023). Sosyal hizmet öğrencilerinde sosyodemografik değişkenler ve empatinin yaşlı ayrımcılığına etkisi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 7(2), 128-141.
- Iversen, T. N., Larsen, L. ve Solem, P. E., (2009). A conceptual analysis of ageism. *Nordic Psychology*, 61(3), 4-22.
- İşcan-Ayyıldız, N., & Evcimen, H. (2018). Yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 6(2), 14-24.
- Kaçan, H., Dibekli, E., & Akkan, K. (2018). Toplumda yaşayan bireylerin yaşlı ayrımcılığı tutum düzeylerinin incelenmesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 11(2), 8-15.
- Karadağ, E., İnkaya, B. V., & Karatay, G. (2012). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 28(2), 31-40.
- Kırca, K., Sozeri, E., & Kahraman, B. B. (2023). Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlılara Yönelik Tutumları: Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı. *Black Sea Journal of Health Science*, 6(2), 293-300.
- Kim, H. K., & Nam, K. A. (2024). Factors affecting ageism among university students: A cross-sectional descriptive study. *Journal of Korean Gerontological Nursing*, 26(2), 170-179.
- Koçak, K., & Keskin, H. Ş. (2021). The Identification of High School Students' Attitudes Towards Ageism and Related Factors. *Journal of Basic and Clinical Health Sciences*, 8(2), 423-432.
- Köse-Tosunöz, İ., (2022). Yaşlı ayrımcılığı ve mesleki değerler arasındaki ilişki: Hemşirelik öğrencileri örneği. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 7(3), 426-440.
- Levy, B. R., (2001). Eradication of ageism requires addressing the enemy within. *The Gerontologist*, 41(5), 578-579.
- Levy, B. R. ve Banaji, M. R. (2002). Implicit ageism. *Ageism: Stereotyping and prejudice against older persons*, 2004, 49-75.
- Levy, S. R. ve Macdonald, J. L., (2016). Progress on understanding ageism. *Journal of Social Issues*, 72(1), 5-25.

- Merodio, G., de Zárate, A. M. O., Zhu, F., & Morentin-Encina, J. (2024). The Impact of Gendered Ageism and Related Intersectional Inequalities on the Health and Well-being of Older Women. *Research on Ageing and Social Policy*, 12(2), 146-165.
- Nelson, T. D. (2016). The age of ageism. *Journal of social issues*, 72(1), 191-198.
- Özkan Bardakcı, M., & Girgin Büyükbayraktar, Ç. (2025). The effect of active time spent with older adults on young people's attitudes toward ageism. *Educational Gerontology*, 51(2), 155-168.
- Palmore, E., (2001). The ageism survey: first findings. *The Gerontologist*, 41(5), 572-575.
- Pekesen, M., Akdeniz, Ş., & Sinan, A. (2021). Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (18), 82-103.
- Tayaz, E., & Koç, A. (2022). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumları. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 38(2), 86-94.
- Ünalan, D., Soyuer, F., & Elmalı, F. (2012). Geriatri merkezi çalışanlarında yaşlı tutumunun değerlendirilmesi. *Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi*, 2(3), 115-120.
- Yelboğa, N. (2020). Üniversite öğrencilerinin yaşlılık algısı: Borçka Acarlar MYO örneği. *Journal of International Social Research*, 13(70).
- Yurttaş, S., & Sarıkoca, E. (2018). Pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığı ölçeği (PNYAÖ) geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 1977-1991.

ÇALIŞMANIN ETİK İZNİ

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

ETİK KURUL İZİN BİLGİLERİ

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Bingöl Üniversitesi Yayın Etiği Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 11.04.2025

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: E.206265

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

1.yazarın araştırmaya katkı oranı %100'dür.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı bulunmamaktadır. Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.